

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Studiedag CPS-LINC

Strategische planning en integraal veiligheidsbeleid

Jeroen Maesschalck

Jeroen.maesschalck@law.kuleuven.be

Linc
LEUVENS INSTITUUT
VOOR CRIMINOLOGIE

Overzicht: 3 stellingen

1. Het herdefiniëren van de problematiek van integrale veiligheid als een bestuurskundig probleem van coördinatie biedt een aantal voordelen
  - Ondersteuning bij de beschrijving van het probleem
  - Ondersteuning bij de zoektocht naar oplossingen
2. Succesvolle coördinatie is een evenwichtsoefening tussen verschillende benaderingen
3. Indien de politie één enge, coherente visie zou hebben, zou dit leiden tot
  - ongelukken en rampen; of
  - hypocrisie en cynisme op de werkvloer; of
  - hol taalgebruik en spraakverwarring

Linc
LEUVENS INSTITUUT
VOOR CRIMINOLOGIE

Wat is het probleem waar integraal veiligheidsbeleid een antwoord op wil bieden?

- Contradicties
- Lacunes
- Overlapping en duplicering
- Gebrek aan synergieën door gebrek aan globale visie

Wat zijn de oorzaken van het probleem?

- Onvermijdelijke beperkingen
  - Vb. behoefte aan specialisatie leidt tot fragmentatie
- Ongewenste beperkingen: geen optimale toepassing van coördinatiemechanismen
  - Vb. te weinig overleg
  - Vb. geen afstemming van de planningcycli
  - Vb. geen afstemming van informatiesystemen
  - Vb. geen bereidheid om samen te werken
- Gewenste beperkingen
  - Vb. Scheiding der machten
  - Vb. Verschillende doelstellingen
    - Vb. Straathoekwerker vs. politie
  - Vb. beperkingen op informatie-uitwisseling
- Soms worden de “gewenste beperkingen” retorisch ingeroepen om “ongewenste beperkingen” te verdoezelen

Wat is de oplossing?

- Domeinspecifiek: “integraal en geïntegreerd veiligheidsbeleid”
  - Integraal: vanuit verschillende disciplines en invalshoeken
    - Vb. bestuurlijk en gerechtelijk
    - Vb. strafrechtelijke benadering en benadering vanuit samenlevingsopbouw
    - Vb. verschillende stappen in de keten (van proactie tot opvolging)
  - Geïntegreerd: door verschillende actoren
    - Tussen lokale korpsen onderling en tussen federale entiteiten onderling
    - Tussen lokale en federale politie
    - Tussen politie en andere justitiële actoren
    - Tussen politie en andere overheidsactoren (Internationaal, Europees, federaal regionaal, lokaal)
    - Tussen politie en private actoren (for profit & not for profit)
- Algemeen bestuurskundig: “coördinatie”
  - Een sterkere inhoudelijke coherentie
  - Creëren van synergieën en reduceren van
    - Redundantie
    - Lacunes
    - Contradicties

Bron: Werk van prof. Koen Verhoest en prof. Geert Bouckaert, Instituut voor de Overheid, K.U.Leuven

Dimensies van coördinatie

- Welke dimensies?
  - Horizontaal
  - Vertikaal
- Welke ambitie?
  - Negatieve coördinatie
    - Elkaars projecten niet schaden of tegenwerken
  - Positieve coördinatie
    - Positief streven naar coherentie
- Welke graad van formalisatie?
  - Formeel
  - Informeel

Welke strategieën in Belgische praktijk?

1. In officieel discours (en rapport) veel nadruk op formele instrumenten
2. In de praktijk ook veel informele instrumenten
3. Andere mogelijke instrumenten

1. Officieel discours: nadruk op formele instrumenten

- Top-down strategische planning
  - Vb. Nationaal en zonaal veiligheidsplan
- Gezamenlijke overlegorganen
  - Vb. zonale veiligheidsraad
- Coördinerende functies
  - Vb. DirCo
  - Vb. Coördinator integrale veiligheid
- Herorganisatie
  - Vb. grote en kleine politiehervorming
  - Vb. reorganisaties in kleine korpsen

2. In de praktijk: ook veel informele instrumenten

- Informeel overleg tussen beleidsmakers
- Informeel overleg en deal-making op de werkvloer
  - Weinig aandacht voor in rapport
  - Heel belangrijk in de praktijk
    - Biedt oplossingen (compenseert voor gebreken op hoger niveau)
    - Kan ook bron zijn van problemen
  - Coördinatie op de werkvloer kan gestimuleerd worden door
    - Ondersteuning en vertrouwen vanuit senior management voor samenwerking op de werkvloer
    - Creëren van gedeelde professionele cultuur, via vb.
      - gezamenlijke opleidingen
        - » Vb. Opleidingen door magistraten bij politie
        - » Vb. gemeenteambtenaren en politieambtenaren die samen opleiding volgen
      - Uitwisseling en rotatie
        - » Vb. stagiair-magistraten bij politie
        - » Vb. gemeenschappelijke opleiding lokale en federale politie
- Etc.

3. Andere mogelijke instrumenten

- Veel managementinstrumenten kunnen een belangrijke coördinerende rol spelen
  - Informatiemanagement
    - Vb. uitwisseling via gemeenschappelijke ICT-toepassingen
  - Financieel management
    - Vb. Samenwerking budgettair belonen
  - Personeelsmanagement
    - Vb. Samenwerking stimuleren in opleiding, evaluatie en promotie
  - Auditing en evaluatie
    - Moet zelf “cross-cutting” werken en zich niet enkel richten op individuele diensten

Op zoek naar de beste strategie: twee voorbeelden

- Top-down hiërarchische planning
- Bottom-up informele coördinatie

Op zoek naar de beste strategie: top-down hiërarchische planning?

- Nadruk op autoriteit, normen en standaarden
- Instrumenten: planning, regels en procedures, beslissingsstructuren
- Voordelen
  - Voorspelbaarheid, rechtszekerheid
  - Systematische, methodische aanpak
  - Snel veel middelen mobiliseren
  - Duidelijke verantwoordelijkheid
- Nadelen
  - Weinig flexibiliteit
  - Risico op grootse mislukkingen
  - Weinig innovatie en creativiteit
  - Ver van de realiteit, creëren van "virtuele realiteit", niet realistische plannen
  - Weinig oog en begrip voor agenten op "street-level" niveau

Op zoek naar de beste strategie: bottom-up informele coördinatie?

- Nadruk op samenwerking, solidariteit en vertrouwen
- Instrumenten: stimuleren vrijwillige samenwerking, streven naar gedeelde waarden, empowerment van medewerkers om zelf samenwerking te organiseren
- Voordelen
  - Doorgaans flexibeler
  - Stimuleert vlotte samenwerking
  - Staat dicht bij de realiteit en bij het “street-level” niveau
- Nadelen
  - Kan tot besluiteloosheid leiden indien
    - Geen bereidheid tot samenwerking
      - Een zekere wederzijdse afhankelijkheid helpt
    - Fundamenteel verschillende opvatting
  - Risico voor gebrekkige objectiviteit, rechtszekerheid
  - Risico voor overschrijden van fundamentele formele grenzen
  - Verantwoordelijkheid soms moeilijk te bepalen

Hoe verder?

- Slecht nieuws:
  - Er zijn tal van oplossingen en we moeten kiezen
  - Elke oplossing heeft zijn nadelen
- Goed nieuws:
  - De vele oplossingen kunnen georganiseerd worden in een aantal kerncategorieën
  - De nadelen van elke oplossing zijn voorspelbaar en al grotendeels gekend
  - De nadelen kunnen verzacht worden door te “balanceren”

Vier manieren om aan beleid/management te doen

		Sociale inbedding	
		Laag	Hoog
Inperking door regels	Hoog	<p>De fatalistische stijl Weinig samenwerking en weinig beslissingsruimte, cynische visie <i>Exces:</i> lethargie</p>	<p>De hiërarchische stijl Regelgebonden benaderingen, gebaseerd op een sterke sociale cohesie <i>Exces:</i> te veel geloof in regels en centrale sturing</p>
	Laag	<p>De individualistische stijl - Geatomiseerde benaderingen met nadruk op competitie - Individuen exploiteren opportuniteiten <i>Exces:</i> contraproductief egoïsme</p>	<p>De egalitaristische stijl Hoge graad van participatie, bottom-up strategievorming <i>Exces:</i> besluiteloosheid, verantwoordelijkheid moeilijk te bepalen</p>

Wat zijn de mogelijkheden?

- Resoluut kiezen voor één benadering
  - Na verloop van tijd manifesteren zich de ongewenste neveneffecten
  - tegenreactie
  - pendelbeweging naar tegenovergestelde benadering
- Kiezen voor combinatie, een “wankel evenwicht”

Voorbeeld: informatie-uitwisseling

- Uiteraard *hiërarchie*
  - Duidelijk wetgevend en regelgevend kader
  - Rekening houden met deze problematiek in de veiligheidsplannen
- Maar ook *egalitarisme en individualisme*
  - niet de illusie creëren dat met regelgeving de volledige realiteit gevat is
  - Erkennen dat medewerkers de facto een zekere beslissingsmarge hebben en hen daarin een zeker vertrouwen geven
  - Medewerkers ondersteunen en begeleiden in het omgaan met die beslissingsmarge

Waarom is systematisch wankel beleid te verkiezen?

- Waarom wankel?
  - Verschillende benaderingen compenseren voor elkaars excessen
- Waarom systematisch wankel?
  - Elke benadering moet een stem krijgen
  - Organiseer de tegenspraak

Waarom is wankel beleid zo moeilijk?

- Op zich een evidentie
- Toch voortdurend met de voeten getreden
  - Modieuze concepten in beleid en management
  - Modieuze concepten in politiewereld
    - Vb. Gemeenschapsgerichte politiezorg
- Waarom?
  - Durkheim/Douglas/cultural theory:
    - “social relations shape cultural bias”
    - “Structuur” bepaalt “wereldbeeld”
- Adviseurs meer vatbaar dan “street-level bureaucrats” op de werkvloer?

Conclusie 1: hoe verder inzake coördinatie?

- Gebruik maken van conceptuele kaders uit de bestuurskunde om
  - Probleem beter te beschrijven
  - Creatieve oplossingen te bedenken
- Veel meer aandacht voor informele coördinatie: hoe, waar wanneer, met welke effecten?
  - Meer aandacht in wetenschappelijk onderzoek
  - Meer aandacht in de praktijk: stimuleren van goede praktijken met oog voor de nadelen
- Niet focussen op 1 oplossing maar op een doordachte manier balanceren tussen verschillende oplossingen
  - Onderzoeksagenda: wat zijn succesvolle “settlements” in welke omstandigheden en hoe komen die tot stand?
- Voorzichtig met drastische reorganisaties
  - In plaats van grote reorganisaties, eerder denken aan compensatiemechanismen voor de bestaande organisatiestructuur

Conclusie 2: hoe verder inzake visie op politie?

- Als het streefdoel één volmaakt coherente visie is dan krijgt men:
  - Ofwel een visie die zo breed is dat ze hol klinkt en tot spraakverwarring leidt
  - Ofwel een enge visie die onvermijdelijk excessen oproept
  - Ofwel een officiële visie die in de praktijk niet gevolgd wordt en dus leidt tot
    - Hypocrisie aan de top
    - Eenzaamheid en fatalisme aan de basis
- Beter alternatief:
  - Op zoek naar typologie met verschillende visies
  - Niet alleen de voordelen, maar ook de ongewenste effecten van elk type expliciteren
  - Aangeven welke mix men verkiest tussen de types
  - Zo wordt het een “wankele” maar “robuuste” visie